

EUROPOS DUOMENŲ APSAUGOS PRIEŽIŪROS PAREIGŪNAS

Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūno nuomonės dėl Europos kelionių informacijos ir leidimų sistemos (ETIAS) pasiūlymo santrauka

(Visą šios nuomonės tekstą anglų, prancūzų ir vokiečių kalbomis galima rasti EDAPP interneto svetainėje www.edps.europa.eu)

(2017/C 162/06)

Per pastaruosius keletą metų ES sienų valdymo politikoje įvyko pastebimų permainų, kurias lėmė iššūkiai, susiję su masiniu pabėgėlių ir migrantų atvykimu, taip pat dėl išpuolių Paryžiuje, Briuselyje ir Nicoje padidėjusio susirūpinimo dėl saugumo. Esama situacija ir poreikis užtikrinti saugumą valstybių narių teritorijoje paskatino Komisiją pradėti kelias teisėkūros iniciatyvas, kuriomis siekiama pagerinti į Šengeno erdvę atvykstančių asmenų kontrolę.

Viena iš šių iniciatyvų – tai pasiūlymas dėl Komisijos 2016 m. lapkričio 16 d. pateikto Reglamento, kuriuo sukuriamą Europos kelionių informacijos ir leidimų sistema (toliau – ETIAS).

Remiantis pasiūlymu, sistema reikalautų, kad keliautojai, kuriems netaikomas vizos reikalavimas, prieš atvykdami prie Šengeno sienų atliktų rizikos vertinimą dėl saugumo, neteisėtos migracijos ir visuomenės sveikatos rizikos. Vertinimas būtų vykdomas atliekant kryžminę pareiškėjo duomenų, pateiktų per ETIAS patikrą pagal kitas ES informacines sistemas, specialųjį ETIAS sekamų asmenų sąrašą ir patikros taisyklės. Proceso pabaigoje būtų suteiktas arba nesuteiktas leidimas atvykti į ES.

Atrodo, kad teikdamas šį pasiūlymą dėl ETIAS, ES teisės aktų leidėjas seka didėjančia tendencija kartu spręsti saugumo ir migracijos valdymo klausimus, neatsižvelgdamas į esminius šių dviejų politikos sričių skirtumus. ETIAS sukūrimas turėtų didelę įtaką asmens duomenų apsaugos teisei, kadangi įvairių rūšių duomenys, iš pradžių rinkti kitokioms reikmėms, taptų prieinami platesniam valdžios institucijų grupei (t. y. imigracijos institucijoms, sienos apsaugos tarnyboms, teisėsaugos institucijoms ir kt.). Dėl šios priežasties EDAPP mano, kad būtina atlikti pasiūlymo poveikio ES Pagrindinių teisių chartijoje įtvirtintai teisei į privatumą ir teisei į asmens duomenų apsaugą vertinimą ir kritiškai įvertinti visas ES lygmeniu esančias priemones, numatytas migracijos ir saugumo [politikos] tikslais.

Be to, ETIAS pasiūlymas kelia susirūpinimą dėl rizikos, kurią gali kelti pareiškėjas, nustatymo. Šiuo atžvilgiu ypatingą dėmesį reikia skirti pačios rizikos apibrėžčiai. Atsižvelgiant į tai, kad pasekmės asmeniui gali būti atsakymas jį įšileisti, teisės akte turi būti aiškiai apibrėžta, kokios vertinamos rizikos. Be to, EDAPP taip pat abejoja, ar egzistuoja ETIAS patikros taisyklės. EDAPP supranta, kad teisės aktų leidėjo tikslas yra sukurti priemonę, suteikiančią galimybę automatiškai nustatyti trečiųjų šalių piliečius, kuriems netaikomas vizos reikalavimas ir kurie gali kelti šią riziką. Vis dėlto, profiliavimas, kaip ir bet kokia kita kompiuterizuotos duomenų analizės forma, taikoma fiziniams asmenims kelia rimtų techninių, teisinių ir etinių klausimų. Todėl EDAPP ragina pateikti įtikinamą įrodymų, pagrindžiančių būtinumą naudotis profiliavimo priemonėmis ETIAS reikmėms.

Be to, EDAPP abejoja, ar reikalinga rinkti ir tvarkyti duomenis apie sveikatą, kaip numatyta pasiūlyme. Jis prašo tinkamiau pagrįsti pasirinktą duomenų saugojimo laikotarpį ir poreikį suteikti prieigą nacionalinėms teisėsaugos institucijoms ir Europolui.

Galiausiai jis pateikia rekomendacijas, pavyzdžiui, dėl pasidalijimo vaidmenimis ir atsakomybėmis tarp skirtingų dalyvaujančių subjektų, ETIAS struktūros ir informacijos saugumo.

I. ĮVADAS

1. Europos Komisijos iniciatyva sukurti Europos kelionių informacijos ir leidimų sistemą (toliau – ETIAS) prasidėjo nuo 2008 m. komunikato, pavadinimu „Pasirengimas kitiems Europos Sąjungos sienų valdymo etapams“⁽¹⁾. Šiame komunikate Komisija pasiūlė naujų įrankių Europos sienų valdymui ateityje, visų pirma, atvykimo ir išvykimo sistemą (toliau – AIS) ir registruotų keliautojų programą (toliau – RKP), ir pirmą kartą apsvartė galimybę įvesti ETIAS, tuo metu vadinamą ES elektroninio kelionės leidimo sistema (toliau – EKLS). Tais pačiais metais EDAPP pateikė preliminarias pastabas⁽²⁾ dėl šio komunikato.
2. 2011 m. vasarį Komisija išleido politikos tyrimą⁽³⁾, kuriame analizuojamos keturios skirtingos ES EKLS įvedimo galimybės. Tyrime buvo padaryta išvada, kad tuo metu nebuvo tenkinamos sąlygos, pateisinančios ES EKLS sukūrimą. 2012 m. komunikate⁽⁴⁾ dėl pažangaus sienų valdymo Komisija teigė, kad ES EKLS įsteigimo reikia laikinai atsisakyti, tačiau pareiškė ketinimą toliau dirbti AIS ir RKP klausimais.
3. 2016 m. balandžio 6 d. Komunikate⁽⁵⁾ „Tvirtesnės ir pažangesnės sienų ir saugumo informacinės sistemos“ Komisija paskelbė, kad ji įvertins Europos kelionių informacijos ir leidimų sistemos kūrimo ateityje poreikį, technines galimybes ir proporcingumą. Tais pačiais metais Komisija atliko galimybių tyrimą, kuriame palyginimui naudojo pasaulyje jau esančias kelionės leidimo sistemas: ESTA JAV, eTA Kanadoje ir eVisitor Australijoje.
4. Lapkričio 16 d. Komisija išleido galutinę galimybių tyrimo ataskaitą⁽⁶⁾ (toliau – „2016 m. galimybių tyrimas“), taip pat ETIAS pasiūlymą (toliau – Pasiūlymas).
5. EDAPP palankiai vertina tai, kad Komisijos tarnybos su juo neformaliai konsultavosi prieš priimdamos pasiūlymą. Kita vertus, jis apgailestauja, kad dėl labai trumpų terminų ir pasiūlymo svarbos ir sudėtingumo tuo metu nebuvo galima svariai prisidėti [prie jo rengimo].

V. IŠVADA

113. EDAPP palankiai vertina visame pasiūlyme dėl ETIAS sukūrimo duomenų apsaugai skirtą dėmesį.
114. Vispusiškai gerbdamas teisės aktų leidėjo vaidmenį vertinant siūlomų priemonių reikalingumą ir proporcingumą, EDAPP primena, kad šiuos du aukšto lygio teisinius reikalavimus, įtvirtintus Chartijoje, gali patikrinti ES Teisingumo Teismas ir kad EDAPP buvo duota užduotis juos apsaugoti. Jis pabrėžia, kad nesant (duomenų apsaugos) poveikio vertinimo, negalima vertinti, ar reikalinga ir proporcinga tokia ETIAS, kokia yra šiuo metu siūloma.
115. Kadangi Pasiūlyme numatyta papildoma sistema, kurioje tvarkomi dideli trečiųjų šalių piliečių asmens duomenų kiekiai migracijos ir saugumo tikslais, EDAPP pataria teisės aktų leidėjui išsamiai peržiūrėti visas ES lygmeniu taikomas priemones, susijusias su duomenų tvarkymu migracijos ir saugumo tikslais, ir atlikti išsamią jų tikslų ir rezultatų analizę.
116. Šiomis aplinkybėmis EDAPP rekomenduoja Pasiūlyme apibrėžti neteisėtos migracijos riziką ir saugumo riziką, kad būtų laikomasi tikslo ribojimo principo.

⁽¹⁾ 2008 m. vasario 13 d. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Pasirengimas kitiems Europos Sąjungos sienų valdymo etapams“, KOM(2008) 69 galutinis.

⁽²⁾ 2008 m. kovo 3 d. EDAPP preliminarios pastabos, skelbiamos tinklavietėje: https://secure.edps.europa.eu/EDPSWEB/webdav/shared/Documents/Consultation/Comments/2008/08-03-03_Comments_border_package_EN.pdf.

⁽³⁾ 2011 m. vasario mėn. Politikos tyrimas dėl ES elektroninio kelionės leidimo sistemos (EU ESTA), skelbiamas tinklavietėje: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/docs/pdf/esta_annexes_en.pdf.

⁽⁴⁾ 2011 m. spalio 25 d. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai „Pažangus sienų valdymas. Galimybės ir perspektyvos“, KOM(2011) 680 galutinis.

⁽⁵⁾ 2016 m. balandžio 6 d., trečiadienis, Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai „Tvirtesnės ir pažangesnės sienų ir saugumo informacinės sistemos“, COM(2016) 205 final.

⁽⁶⁾ 2016 m. lapkričio 16 d. galimybių tyrimas dėl Europos kelionių informacijos ir leidimų sistemos (ETIAS) – galutinė ataskaita skelbiama tinklavietėje: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-security/legislative-documents/docs/20161116/etias_feasability_study_en.pdf.

117. Be to, EDAPP yra susirūpinęs, ar ETIAS patikros taisyklių naudojimas visiškai nepažeis Chartijoje įtvirtintų pagrindinių teisių. Jis rekomenduoja prieš naudojantis ETIAS patikros taisyklėmis atlikti išsamų jų poveikio pagrindinėms teisėms vertinimą. Be to, jis kelia klausimą, ar poreikis naudoti profiliavimo įrankius ETIAS reikmėms yra pagrįstas įtakingais įrodymais, o jei taip nėra, ragina teisės aktų leidėją iš naujo apvarstyti profiliavimo naudojimą.
118. EDAPP abejoja, ar reikalinga rinkti ir tvarkyti duomenis apie sveikatą, kaip numatyta Pasiūlyme, nes jie nėra pakankamai patikimi. Be to, jis kelia klausimą, ar būtina tvarkyti tokius duomenis dėl ribotų sąsajų tarp rizikos, susijusios su sveikata, ir keliautojų, kuriems netaikomas vizos reikalavimas.
119. Dėl teisėsaugos ir Europolo priegios prie ETIAS duomenų EDAPP pabrėžia, kad šiandien trūksta įtakingamų įrodymų, pagrindžiančių būtinumą suteikti jiems šią priegią. EDAPP primena, kad naujų sistemų būtinumą ir proporcingumą reikia vertinti ir globaliai, atsižvelgiant į tai, kad ES jau egzistuoja plačios apimties IT sistemos, ir konkrečiai, atsižvelgiant į konkretų atvejį, kai trečiųjų šalių piliečiai ES lankosi ir į ją atvyksta teisėtai.
120. Be anksčiau nustatytų susirūpinimą keliančių klausimų, šioje nuomonėje pateiktos EDAPP rekomendacijos yra susijusios su šiais Pasiūlymo aspektais:
- renkamo duomenų komplekto būtinumu ir proporcingumu,
 - pasirinktais duomenų saugojimo laikotarpiais,
 - ETIAS sąveika su kitomis IT sistemomis,
 - duomenų subjektų teisėmis ir suteiktomis taisomosiomis priemonėmis,
 - nepriklausoma sąlygų, kuriomis teisėsaugos institucijos gali prieiti prie duomenų, peržiūra,
 - vaidmenų ir atsakomybės paskirstymu Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūrai ir eu-LISA,
 - ETIAS centrinio padalinio patikrinimu,
 - ETIAS struktūra ir informacijos saugumu,
 - sistemos teikiama statistika ir
 - EDAPP vaidmeniu.
121. EDAPP yra pasirengęs toliau konsultuoti dėl Pasiūlymo, taip pat dėl deleguotųjų ar įgyvendinimo aktų, priimtų vadovaujantis siūlomu Reglamentu, kurie gali turėti įtakos asmens duomenų tvarkymui.

Briuselis, 2017 m. kovo 6 d.

Giovanni BUTTARELLI

Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūnas
